

П'ятдесятниця

(1994) — це реалістична драма, події якої відбуваються у неназваній балканській країні після падіння соціалістичного режиму. Автор свідомо уникає географічних прив'язок, створюючи узагальнений і концентрований образ країни на перетині політичних інтересів сильних держав. Події п'єси розгортаються навколо старовинної фрески, знайденої у старій закинутій церквичці, в якій наполеонівські солдати колись влаштували стайню, німецькі фашисти — гестапо, комуністи — му-зей історії релігії, а потім продуктивний склад. Відкритий стінопис композиційно подібний на шедевр Джотто «Оплакування Христа», щоправда, створений на кілька десятиліть раніше, що може змінити історію мистецтвознавства. Отже, за фреску розгортається справжня війна... За динамічним сюжетом, що нагадує вибухову суміш з інтелектуального детективу, трилера і соціальної драми, приховані болючі питання сучасності, на які інколи страшно відповідати. Тому Д. Едґар вкладає цинічні істини у вуста своїх персонажів: «Я вірю, що якщо ми хочемо справжніх змін, до влади мають прийти варвари. Люди, які руйнують, оскільки не знають, як боляче буде, коли стіни держави почнуть падати на голови». «Спочатку стріляємо, потім питаємо, що відбувається. Вітаймо у західному світі!» Змальовуючи хаотичний світ, наповнений облудою, цинізмом, ненавистю і невиправданою жорстокістю, Д. Едґар залишає місце для звичайної людяності, ось тільки чи виживе вона в цьому світі? «...Важко не пригадати жахи Сараєво, вже не згадуючи про нещодавні події в Україні. Однак позитивний посил п'єси міститься вже у її назві. П'ятидесятниця нагадує нам про вечір, коли Святий Дух зійшов на апостолів і всі вони почали говорити різними мовами, але «кожна людина чула свою мову». П'єса залишає нам нитку надії на те, що колись і ми навчимося пізнавати, чути і розуміти одне одного». Із рецензії Алексіс Солоцкі у The New York Times (2014)

ДЕВІД ЕДґАР

п'ятдесятниця



David Edgar

PENTECOST

Девід Едгар

П'ЯТДЕСЯТНИЦЯ

П'еса

*З англійської переклала
Олена Замойська*

ВИДАВНИЦТВО АНЕТТИ АНТОНЕНКО
ЛЬВІВ

УДК 821.111:82-21

Е-32

Девід Едгар

П'ЯТДЕСЯТНИЦЯ

П'єса

З англійської переклала Олена Замойська

Перекладено за виданням:

PENTECOST © David Edgar, 1994

Події п'єси розгортаються навколо старовинної фрески, знайденої у старій закинутій церквичці, в якій наполеонівські солдати колись влаштували стайню, німецькі фашисти — гестапо, комуністи — музей історії релігії, а потім продуктовий склад. Відкритий стінопис композиційно подібний на шедевр Джотто «Оплакування Христа», щоправда, створений на кілька десятиліть раніше, що може змінити історію мистецтвознавства. Отже, за фреску розгортається справжня війна...

За динамічним сюжетом, що нагадує вибухову суміш з інтелектуального детективу, трилера і соціальної драми, приховані болючі питання сучасності, на які інколи страшно відповідати.

All rights whatsoever in this play are strictly reserved and application for performance etc. should be made before rehearsal to Alan Brodie Representation Ltd, Paddock Suite, The Courtyard, 55 Charterhouse St, London EC1M 6HA (www.alanbrodie.com). No performance may be given unless a licence has been obtained.

Усі права на цю п'єсу суворо застережені, тому заявки на постановку і ін. слід подавати до початку репетицій за адресою Alan Brodie Representation Ltd, Paddock Suite, The Courtyard, 55 Charterhouse St, London, EC1M 6HA, (www.alanbrodie.com). Постановку не можна показувати без отриманої ліцензії.

Усі права застережені. Жодну частину цього видання не можна перевидавати, перекладати, зберігати в пошукових системах або передавати у будь-якій формі та будь-яким засобом (електронним, механічним, фотокопіюванням або іншим) без попередньої письмової згоди на це **ТОВ «Видавництво Анетти Антоненко»**.

ISBN 978-617-7192-85-4

ISBN 978-617-7192-29-8

(Серія «Колекція театральна»)

PENTECOST © David Edgar, 1994

© Олена Замойська, український переклад, 2017

© «Видавництво Анетти Антоненко», 2018

ЗМІСТ

ДІЙОВІ ОСОБИ	7
ДІЯ ПЕРША.....	10
Сцена перша.....	10
Сцена друга.....	24
Сцена третя.....	41
Сцена четверта.....	56
ДІЯ ДРУГА.....	80
Сцена п'ята.....	80
Сцена шоста.....	114
Сцена сьома.....	125
Сцена восьма.....	141

ДІЙОВІ ОСОБИ

ГАБРИЕЛЛА Печ, арт-куратор
ОЛІВЕР Девенпорт, мистецтвознавець
Отець Сергій БОЙОВИЧ, православний священник
Отець Петр КАРОЇ, католицький священник
Міхаїл ЧАБА, міністр
ПУСБАС, голова організації «Спадщина»
ЛЕО Катц, мистецтвознавець
Анна ЄДЛІКОВА, колишня дисидентка
ТОНІ Ньюсом, телеведуча

ДІВЧИНА-підліток
ШВЕД
1-й СОЛДАТ
2-й СОЛДАТ
СЕКРЕТАРКА Чаби
РЕСТАВРАТОР
ПОЛІЦАНТКА
ВОДІЙ
1-й ДЕСАНТНИК
2-й ДЕСАНТНИК

ЯСМІН, палестинка з Кувейту
РАЇФ, азербайджанець
АНТОНІО, мозамбіканець
АМІРА, боснійка
МАРІНА, росіянка
ГРИГОРІЙ, українець
АБДУЛ, афганець
НІКО, «боснійський» циган
КЛЕОПАТРА, «боснійська» циганка
ФАТІМА, курдка

Помічники, реставратори, солдати, десантники

Події п'єси відбуваються у покинутій церкві романського періоду, в неозначеній країні на південному сході Європи. З одного боку розташовується головний вхід, перед собою глядач бачить масивну стіну з монументальним живописом, що оспівує революційний героїзм. Крізь велике вікно можна спостерігати за тим, що відбувається біля головного входу назовні. На авансцені — сценічний прожектор, драбина, прикрита завісою, і різний церковний мотлох з давніх-давен.

Фреска

Фреску, знайдену за настінним розписом, глядач бачить повністю лише наприкінці вистави: у першій сцені розчищений лише маленький фрагмент, у другій сцені фреска — у процесі розчищення, у третій сцені — заклеєна марлею і облицювальним полотном, робота над фрескою закінчується лише у четвертій сцені другого акту: облицювальне полотно знімають, проте живопис переважно залишається у темряві аж до початку сьомої сцени. Однак ми бачимо фрагменти фрески і її контури як розмиту фотографію.

Хоча стилістично живопис належить до візантійського періоду, композиційно він нагадує «Оплакування Христа» Джотто у падуанській капелі Скровеньї¹ (основна іконографічна різниця описана в тексті). Важливо, що фраг-

¹ Джотто ді Бондоне. «Оплакування Христа» (1302–1306) — одна з 38-и багатофігурних композицій у падуанській капелі Скровеньї. Геніальне емоційне тло і неймовірна реалістична глибина падуанських фресок Джотто, створених всупереч притаманним тій добі середньовічній і античній традиціям живопису дають мистецтвознавцям підставу говорити про те, що ці фрески ознаменували початок нової ери в європейському мистецтві.

мент, відкритий у першій сцені, показує ракурс, елементи перспективи і чіткі обриси зображених фігур.

Мова

Усі дійові особи розмовляють тими мовами, які знають, рідними або ж англійською¹. Я зазначив, які це мови, і навів переклад реплік іншими мовами (вони у квадратних дужках і, звісно ж, озвучувати їх не потрібно).

У цьому тексті мови не романського походження фонетично транслітеровані, як-от польська. Мова «нашої» країни — насправді болгарська, хоча «наша країна» — це не Болгарія.

Ця транслітерація навмисна і покликана візуалізувати мову у формі, прийнятній для акторів, щоб передати радше еквівалентне звучання, ніж коректне написання.

¹ У перекладі п'єси репліки англійською перекладені українською, російською, польською — фонетично транслітеровані, переклад — у квадратних дужках.

ДІЯ ПЕРША

Сцена перша

Осінь. Церква вночі. Крізь високі вікна приміщення осяває місячне сяйво, а крізь прочинені двері — дугоподібні пасма світла від фар автомобілів, що проїжджають розташованою неподалік автострадою. На авансцені між мотлохом стоїть англієць 40–50 років. Поруч із ним — місцева жінка з ліхтариком, віком близько 30 років. Обоє вбрані елегантно, хоча й неформально, для вечері; на них пальта і шарфи. Це Олівер Девенпорт, мистецтвознавець, і Габрієлла Печ, працівниця Національного музею.

ОЛІВЕР: Отож, це тут? (Габрієлла киває.) У цьому місці? (Габрієлла киває.) Де ми?

ГАБРІЄЛЛА: Окі-докі. (Підходить до вхідних дверей і зачиняє їх, блокуючи світло фар автомобілів і їхній гуркіт.) Зачекайте хвилинку.

ОЛІВЕР (до себе): Окі-докі. (Побачивши, що вона зачиняє двері, зиркає на годинник.) Ви ж знаєте, у мене сьогодні вечеря.

ГАБРІЄЛЛА: Авжеж, авжеж. Я там буду.

ОЛІВЕР: Це я вирішую. А можна вас запитати...

ГАБРІЄЛЛА (знаходить вимикач і вмикає світло): Вуаля! Лампа висвітлює масштабний героїчно-революційний стінопис.

ОЛІВЕР: Боже мій! Героїчні революційні маси.

ГАБРІЄЛЛА: Ілліч.

Нетривала пауза.

ОЛІВЕР: Тобто?

ГАБРИЄЛЛА: Ви запитали, де ми. Відповідаю: брудне маленьке село, за 20 кілометрів від столиці і за 17 кілометрів від кордону.

ОЛІВЕР: Ілліч?

ГАБРИЄЛЛА: Це ім'я батька Леніна.

ОЛІВЕР: Я знаю. Мене дивує, чому цю назву не змінили.

ГАБРИЄЛЛА: Влучне запитання. На жаль, селяни не погодилися на нову назву. Історично, угорці називали цю місцевість Коловар, саксонці — Клозендорф, а решта людей — Клоп. *(Олівер сміється.)* Що ж тут смішного?

ОЛІВЕР: Ні-ні, я лише подумав: якась одна голосна, і я міг опинитися за багато кілометрів звідси, запізнюючись на важливу ділову вечерю у товаристві вашого міністра культури і високоповажного посла, у покинутій церкві святої Пульхерії у Клепі.

ГАБРИЄЛЛА: Насправді це церква Святого Івана Ліствичника. А міністра зараз називають міністром реставрації національних пам'ятників. А що такого потішного у назві села, що нагадує про клепання коси?

ОЛІВЕР: Очевидно, нічого. Просто, так уже сталося, гм, що в просторіччі...

ГАБРИЄЛЛА: Слухаю?

ОЛІВЕР: Слово «Клеп» означає... е-е-е... венеричну хворобу, сексуальне захворювання.

Нетривала пауза.

ГАБРИЄЛЛА: Розумію.

ОЛІВЕР: А ще англійське «клоп» звучить як цокання кінських підків.

ГАБРИЄЛЛА *(вимовляючи)*: Клоп-клоп.

ОЛІВЕР: Кліп-клоп.

ГАБРИЄЛЛА (*наслідуючи його*): Кліп-клоп.

ОЛІВЕР: Отак.

ГАБРИЄЛЛА (*спинається на драбину*): Сталося так, що далеко вас не закинуло. Ви потрапите на свою важливу вечерю вчасно.

ОЛІВЕР: Яке полегшення!

ГАБРИЄЛЛА: А зараз, любий докторе Девенпорте, попрошу п'ять хвилин вашої уваги.

Пауза.

ОЛІВЕР: Найкраще в цьому, що...

ГАБРИЄЛЛА: Я знаю об'їзну. Чи могли б ви взяти цеглину? (*Пауза.*) Лише п'ять хвилин. Прошу.

Оліверу не залишається нічого іншого, позаяк Габрієлла починає витягати цеглини, на яких зображені селяни-кооператори.

ОЛІВЕР: Окі-докі.

ГАБРИЄЛЛА (*зверху подаючи цеглини, продовжує розповідати*): Гаразд, якась закинута церквичка. Героїчні селяни використовували її як склад, для зберігання картоплі. Складайте цеглу на купу¹, будь ласка. А до картоплі тут містився Музей атеїзму і прогресивної культури. А до музею — в'язниця.

ОЛІВЕР: В'язниця?

Олівер приймає цеглу. Габрієлла відкриває фрагмент брудної побіленої стіни з видряпаними на ній словами.

ГАБРИЄЛЛА: «Транзитний центр». Німецька армія. На стіні і досі можна розгледіти підписи в'язнів. Зауважте також, що на штукатурці є чіткі сліди від цвяхів, на яких католики вішали образи з, як ви це кажете, *Via Dolorosa*?

ОЛІВЕР: Станції Хресної дороги.

¹ Тут і далі підкреслено слова, які слід вимовляти з притиском.

ГАБРИЄЛЛА: А під штукатуркою зображення наших православних святих. *(Незабаром вона відкриває зображення голів святих.)* Гадаю, вони сильно потьмяніли.

ОЛІВЕР: Отже, це місце раніше належало православним?

ГАБРИЄЛЛА: Коли ми були під Угорщиною, тут був католицький храм, коли ми були слов'янським народом, — православна церква. Коли до нас на кілька сотень років завітали наші турецькі друзі, тут була мечеть. Коли проходив Наполеон, це було приміщення для коней.

ОЛІВЕР: Стайня.

ГАБРИЄЛЛА: Так, стайня. Кліп-клоп

ОЛІВЕР: Орієнтовно церкву побудували...

ГАБРИЄЛЛА: На початку тринадцятого століття. Отже, тепер ви здогадуєтеся, чому я привела вас сюди?

Пауза. Олівер позирає на годинник.

ОЛІВЕР: А зараз послухайте... Послухайте, місіс... Пеш...

ГАБРИЄЛЛА: Вимовляється Печ. Окі-докі. Я скажу ваш. Pronto¹. *(Вона швидко сходить вниз драбиною.)*

ОЛІВЕР *(констатуючи факт)*: Я у ваших руках.

ГАБРИЄЛЛА *(витягаючи цеглини з іншої частини стіни)*: Від 1989 року у нас усе цілком змінилося.

ОЛІВЕР: Згоден.

ГАБРИЄЛЛА: І все відкрилося. Навіть матеріали таємної поліції. *(Нетривала пауза. Олівер жестом закликає її продовжувати.)* І більшість цих документів стосуються... нещодавніх подій, соціалізму. Та оскільки таємна поліція у нашій країні дуже ретельна, деякі документи аж надто старі. Написані кількасот років тому. Деякі — навіть давньою наголітянською мовою, ще до того, коли тих, хто розмовляв нею, почали засуджувати до смертної кари.

¹ Швидко *(ит.)*.

Кінець безкоштовного
уривку. Щоби читати
далі, придбайте, будь
ласка, повну версію
книги.

ridmi
ТВІЙ УЛЮБЛЕНИЙ КНИЖКОВИЙ

КУПИТИ